

VAN KWETSBAAR NAAR WEERBAAR

EINDRAPPORT PROJECT PREVENTIE EN ZORG VOOR KWETSBARE GROEPEN JONGEREN EN MIDDELINGEBRUIK

Het project *preventie en zorg voor kwetsbare groepen jongeren en middelengebruik* is tot stand gekomen naar aanleiding van de conclusie uit het rapport *“Evaluatie van het Nederlandse drugsbeleid”* uit 2009 dat constateerde dat deze jongeren specifieke zorg en behandeling nodig hadden en dat zij beter bereikt dienden te worden. Tevens bleek dat de op volwassenen gerichte verslavingspreventie en -zorg niet rechtstreeks kon worden vertaald naar jongeren. Stichting Resultaten Scoren heeft het project in opdracht van het ministerie van VWS uitgevoerd. Het eindrapport van dit project doet verslag van de gestelde doelen, de wijze waarop deze gestalte zijn gegeven, de gemaakte keuzes, en laat zien welke activiteiten hebben plaatsgevonden, welke producten tot stand zijn gekomen, hoe deze (tot nu toe) zijn geïmplementeerd en wat daaruit kan worden geconcludeerd.

Effectieve aanpak

Stichting Resultaten Scoren realiseerde zich dat een effectieve aanpak van middelenproblematiek bij jongeren alleen kans van slagen kon hebben als vanaf het begin de belangrijkste partners in de jeugdketen, d.w.z. de jeugdpsychiatrie, de jeugdverslavingszorg en de jeugdzorg bij het project betrokken zouden worden. Zowel met het oog op de visievorming als voor de keuze van te ontwikkelen interventies voor preventie, behandeling en zorg. Die verbreding en dwarsverbanden zijn er gekomen. En met de inzichten en producten van dit project is een belangrijke stap gezet om kwetsbare groepen jeugdigen weerbaarder te maken voor de risico's van middelengebruik.

Belangrijkste resultaten van het project:

Kwetsbare groepen jeugdigen en middelengebruik: visie en interventiematrix

Er is in vervolg op eerdere studies¹ die Resultaten Scoren heeft verricht, met name op het gebied van preventie en jongeren, een kernstudie² verschenen waarin de empirische basis van de problematiek is beschreven en waarin een visie is ontwikkeld over de achtergronden ervan. De diverse groepen kwetsbare jongeren zijn systematisch en categorisch in kaart gebracht; tevens is een overzicht gemaakt van de mate waarin (goed

geteste) preventieve interventies voor deze groepen beschikbaar zijn.

Adviescommissie

Een breed samengestelde adviescommissie (uit wetenschap, (jeugd)verslavingszorg en jeugd-ggz), onder leiding van prof. dr. R.J. van der Gaag, heeft naar aanleiding van de resultaten uit het rapport Kwetsbare Groepen een reeks standpunten ontwikkeld over deze jeugdproblematiek vanuit de beschikbare wetenschappelijke kennis en heeft vervolgens uitgebreid geadviseerd over de wijze waarop deze het beste kan worden benaderd, en door wie.³ De commissie heeft de groep tussen 12 tot 24 jaar benoemd als de gezamenlijke doelgroep voor verslavingszorg, jeugdhulpverlening, jeugdgezondheidszorg en jeugd GGZ. De adviescommissie riep instellingen, beroepsgroepen en overheid op samen te werken rondom twee doelen:

- 1 voorkom dat (kwetsbare) jongeren middelen gebruiken en vooral misbruiken en leer hen en hun ouders effectief om te gaan met hun kwetsbaarheden en sterke kanten;
- 2 zorg voor een optimaal op elkaar afgestemd hulpaanbod en preventie waarbij vroegsignalering, vroeginterventie en behandeling op de juiste plaats en integraal worden uitgevoerd.

Richtlijn Vroegsignalering

Er is een richtlijn Vroegsignalering⁴ ontwikkeld, voor het vroeg signaleren van middelenproblematiek bij jongeren, om hen vervolgens te motiveren voor verandering of toe te leiden naar zorg. Het woord 'vroeg' slaat zowel op vroeg in de levensloop als op een vroegtijdig stadium van het probleem. Vervolgens is geëvalueerd of en hoe hiermee in de praktijk wordt gewerkt. Daaruit zijn aanbevelingen en vignetten (praktijkvoorbeelden) voortgekomen over het vervolg van de toepassing van deze richtlijn in de zorg en preventie.⁵

Samenwerken in de jeugdketen

Over de wijze waarop in de praktijk door met name jeugd-ggz, jeugdzorginstellingen en instellingen voor verslavingszorg wordt samengewerkt is een inventarisatie gemaakt.⁶ Daaruit is een reeks succesfactoren voortgekomen voor de integrale behandeling van de combinatie van middelenproblematiek en overige psychische of sociale problemen, waaronder ook problemen in verband met opvoeding en het gezin.

MATE-Y

Er is een jeugdvariant ontwikkeld van de MATE (Meten van Addicties voor Triage en evaluatie bij Jeugdigen (Youth))⁷ waardoor het mogelijk wordt om goed onderbouwd een zorgindicatie op te stellen voor de behandeling van jongeren met middelenproblematiek.

Behandelprotocol ADHD en middelengebruik

'Jongeren met ADHD beginnen jonger met het gebruiken van alcohol, tabak en drugs en dit gaat gepaard met een snellere transitie naar misbruik en afhankelijkheid', was een van de uitgangspunten die geformuleerd werd door de projectgroep ADHD. Voor de behandeling van jongeren met ADHD en middelenproblematiek is daarom een behandelprotocol⁸ ontwikkeld en verantwoord, gebaseerd op een intensieve en geïntegreerde aanpak in de jeugd-ggz en de jeugdverslavingszorg.

Opleiding

Voor het hbo en hbo-uitstroomprofiel jeugdzorgwerker is een modulair samengesteld onderwijspakket met basiskennis, casuïstiek, korte filmpjes, toetsvragen, etc. ontwikkeld⁹ bedoeld om studenten en/of beroepskrachten voor te bereiden op de toepassing van de in dit project ontwikkelde producten.

Communicatie & Samenwerking

Tot slot zijn door instellingen en beroepsgroepen die met de groepen kwetsbare jongeren te maken hebben ervaringen uitgewisseld en afspraken gemaakt voor samenwerking, o.a. in een landelijk platform jeugdverslavingszorg.

Conclusie en toekomst

Het project "Van Kwetsbaar naar Weerbaar" is succesvol geweest in het tot stand brengen van gezamenlijke nieuwe visies en werkwijzen. Het heeft daarnaast vooral de aandacht vergroot in de jeugdzorgketen voor de problematiek van kwetsbare jongeren waarbij misbruik van of verslaving aan middelen veelal gecombineerd is met andere problemen. In de sector van de verslavingszorg en de sectoren voor de hulp aan jeugdigen leeft het onderwerp. Men is alerter geworden en er zijn diverse methoden en voorzieningen beschikbaar om jongeren – beter dan vroeger – te helpen. Verder is het verheugend dat ook in het recent uitgebrachte visiedocument (2013)¹⁰ van het netwerk van instellingen voor verslavingszorg de aandacht voor jeugdigen en in het bijzonder voor kwetsbare jongeren is opgenomen.

Partnership Jeugd en Verslavingspreventie

Maar er is meer nodig om de resultaten breder en duurzamer te verspreiden en te implementeren en een volwaardige plaats te geven in het beleid van jeugdzorg en jeugdzorgvoorzieningen. Daarom pleit dit rapport voor een extra impuls in de vorm van een *Partnership Jeugd en Verslavingspreventie* dat met de in dit project verworven visie en inzichten een "jeugdketen geïntegreerde aanpak van middelengebruik" landelijk en lokaal gaat stimuleren.

¹ Zie www.resultatenscoren.nl

² Snoek, A. et al (2010) *Kwetsbare groepen jeugdigen en (problematisch) middelengebruik: visie en interventiematrix*, Amersfoort, Stichting Resultaten Scoren/IVO

³ Adviescommissie Kwetsbare Jeugd en Verslaving (2011) *Van kwetsbaar naar weerbaar*, Amersfoort, Stichting Resultaten Scoren

⁴ Snoek, A, Wits, E. et al. (2010) *Vroegsignalering; richtlijn vroegsignalering middelenmisbruik of - afhankelijkheid bij jongeren*, Amersfoort, Stichting Resultaten Scoren

⁵ C. Barendregt & E. Wits (2013) *Vroegsignalering van middelenproblematiek bij jongeren. Voorbeelden en toepassing van de Richtlijn vroegsignalering middelenmisbruik of afhankelijkheid in de praktijk*. Rotterdam: IVO

⁶ Couwenberg Chr., Wits E. (2013), *Samenwerken bij middelenproblematiek: signaleren, verwijzen en behandelen*, Amersfoort, Stichting Resultaten Scoren/IVO

⁷ Schippers, G.M., Broekman T.G. (2013) *MATE-Y Handleiding en protocol voor de MATE-jeugd*, Nijmegen, Amersfoort

⁸ Oort, M.v. et al (2013), *Behandelprotocol Jongeren met ADHD en middelengebruik*, Amersfoort, Stichting Resultaten Scoren/NISPA

⁹ Weerman, A. et al (2013) *Onderwijspakket verslavingskunde voor jeugdzorgwerkers in opleiding*, Amersfoort/Zwolle, Stichting Resultaten Scoren/Hogeschool Windesheim

¹⁰ *Een visie op verslaving en Verslavingszorg: focus op preventie en herstel* (2013), Amersfoort, GGZ Nederland

MEER INFORMATIE

Van Kwetsbaar naar weerbaar: preventie en zorg voor kwetsbare jongeren en middelengebruik. Eindrapport. Eindredactie: J.C. van der Stel, W.R. Buisman, Stichting Resultaten Scoren, Amersfoort (2013)

Deze publicatie is te bestellen of (gratis) te downloaden via www.resultatenscoren.nl